



Категорія "економічна безпека" та її структурні, функціональні компоненти, зокрема за рівнями ієрархії управління почали вивчатися в Україні відносно недавно – з початку 90-х років минулого століття, що ймовірно пов'язано із здобуттям Україною незалежності, формуванням державності, становлення національних, зокрема економічних інтересів.

Спрощено порядок створення та функціонування підприємства можна зобразити таким чином:

- 1) створення юридичної особи: оформлення та реєстрація документів;
- 2) формування вищого керівництва;
- 3) створення організаційної структури, набір персоналу;
- 4) створення схем діяльності підприємства;
- 5) планування та здійснення фінансово-господарської діяльності;
- 6) формування звітності, контроль та аналіз, прийняття рішень.

На кожному з цих етапів є певна взаємодія та закладаються суперечності. Якщо виникають суперечності, то виникають і загрози економічній безпеці підприємства. Детальний розгляд наведеної вище послідовності дає змогу зробити такі висновки:

- кожен з цих етапів є визначальним для наступного (окрім останнього);
- управління діяльністю на кожному рівні відповідає рівню керівника певного рангу;
- суперечності закладаються на всіх рівнях, створюючи загрози відповідного рівня, таким чином можна говорити про рівні економічної безпеки;
- виявлення загроз на якомусь з рівнів говорить про високу ймовірність наявності проблем й на сусідніх рівнях безпеки. На вищих рівнях – це причини виявленої проблеми, на нижчих – наслідки.

Отже, можна зробити висновок про існування шести рівнів економічної безпеки підприємства:

- 1) рівень власності (акціонерний);
- 2) рівень вищого керівництва;
- 3) рівень організаційної структури, системи управління підприємства, кадрової політики;
- 4) рівень побудови бізнес-процесів;
- 5) рівень поточної фінансово-господарської діяльності;
- 6) рівень обліку, контролю, аналізу фінансово-господарської діяльності.

Для успішного забезпечення діяльності підприємства необхідно здійснювати заходи з економічного убезпечення на всіх шести рівнях. При цьому вищі рівні мають пріоритетне значення. Робота тільки на нижчих рівнях беззмістовна і часто економічно не виправдана (шостий рівень при цьому виділений, його важливість залежить від низки організаційно-управлінських питань). Використання цих шести рівнів найбільш типове та вдале для більшості підприємств.

**Литвин З.Б.**

кандидат економічних наук, доцент

**Смик М.**

здобувач другого (магістерського) рівня

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

## **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ: НОВІ ПРАВИЛА**



В умовах ринкової економіки інститут банкрутства є важливим інструментом регулювання діяльності неплатоспроможних суб'єктів господарювання. Шлях формування та становлення нормативно-правового регулювання процедури банкрутства в Україні був досить складним. Перший закон, що стосувався регулювання питань банкрутства, був Закон України «Про банкрутство», прийнятий 14 травня 1992 року [1]. Цей закон визначав умови і порядок визнання юридичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності банкрутами з метою задоволення претензій кредиторів. Зауважимо, що закон зосереджувався, в основному, на погашенні боргів підприємства перед кредиторами, а про можливість санації боржника згадувалося лише побіжно, без регламентації детального механізму її здійснення.

30 червня 1999 р. була прийнята нова редакція цього закону у вигляді Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», що набрав чинності 1.01.2000 р. [2]. На відміну від попередньої редакції, цей закон встановлював умови та порядок відновлення платоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності-боржника або визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури, повного або часткового задоволення вимог кредиторів. Однак, як показала практика цей закон мав також суттєві недоліки, оскільки до нього багато разів вносилися зміни, після чого 18 січня 2013 р він був прийнятий в новій редакції, яка й надалі зазнавала нових змін і доповнень. А 18 жовтня 2018 р. Верховною Радою України був ухвалений Кодекс України з процедур банкрутства [3], який набрав чинності 21.10.2019 р. і замінив Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [2]. Даний Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника-юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи. Зауважимо, що положення Кодексу не поширюються на банки та юридичні особи-казенні підприємства.

Оскільки Кодексом України з процедур банкрутства вноситься ряд суттєвих змін у чинне законодавство, вважаємо за доцільне висвітлити його структуру та зміст. Кодекс складається з чотирьох книг. Перша книга містить визначення основних термінів, що зустрічаються в тексті Кодексу, а також загальні положення, зокрема про: функції державного органу з питань банкрутства; заходи щодо запобігання банкрутству боржника-юридичної особи та позасудові процедури; санацію боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство; судові процедури, які застосовуються щодо боржника; юрисдикцію, підсудність, підстави для відкриття провадження у справі про банкрутство; оскарження судових рішень у процедурі банкрутства.

Друга книга Кодексу складається з двох розділів «Арбітражний керуючий і «Саморегульована організація арбітражних керуючих» та регламентує такі питання, як: організація діяльності арбітражного керуючого; його права, обов'язки та відповідальність; вимоги до нього та його помічника; підстави для притягнення арбітражного керуючого до дисциплінарної відповідальності та види дисциплінарних стягнень; страхування відповідальності арбітражного керуючого; відшкодування шкоди, заподіяної з його вини; припинення діяльності арбітражного керуючого; винагорода та відшкодування витрат арбітражного керуючого; загальні засади діяльності саморегульованої організації арбітражних керуючих, її функції та повноваження.

Третя книга Кодексу регулює питання банкрутства юридичних осіб. Вона складається з восьми розділів, а четверта книга Кодексу містить норми, що регламентують питання, пов'язані із відновленням платоспроможності фізичних осіб та складається з шести розділів.

Проведений нами аналіз положень Кодексу України з процедур банкрутства, виявив, що ним встановлено нові вимоги стосовно:

- 1) процедури ініціювання банкрутства. З введенням Кодексу втратила чинність вимога щодо необхідності підтвердженої безспірної вимоги у розмірі не менше як 300 мінімальних заробітних плат для відкриття провадження у справі про банкрутство;



- 2) збільшення відповідальності посадових осіб неплатоспроможного підприємства. У разі виникнення ознак банкрутства керівник боржника зобов'язаний надіслати засновникам боржника, власнику майна боржника відомості щодо наявності ознак банкрутства. Також керівник підприємства-боржника зобов'язаний у місячний строк звернутися до господарського суду із заявою про відкриття провадження у справі у разі, якщо задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання грошових зобов'язань боржника в повному обсязі перед іншими кредиторами, тобто виникне загроза неплатоспроможності. Якщо він цього не зробить, йому доведеться нести солідарну відповідальність перед кредиторами;
- 3) процедури продажу майна – тепер це дозволено здійснювати тільки через електронну платформу, затверджену Кабінетом Міністрів України;
- 4) тривалості процедури банкрутства. Процедура розпорядження майном боржника вводиться строком до 170 календарних днів. Якщо господарський суд протягом 170 календарних днів із дня введення процедури розпорядження майном не виніс постанову про визнання боржника банкрутом або ухвалу про введення процедури санації, дія мораторію припиняється автоматично. Крім того, справу неможливо зупинити ні апеляційною, ні касаційною скаргами.

Новизною у вітчизняному законодавстві стало також запровадження процедури банкрутства фізичних осіб. Згідно ст. 115 четвертої книги Кодексу України з процедур банкрутства, відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника - фізичної особи або фізичної особи - підприємця можливе у разі, якщо:

- 1) розмір прострочених зобов'язань боржника перед кредиторами становить не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати;
- 2) боржник припинив погашення кредитів чи здійснення інших планових платежів у розмірі більше 50 відсотків місячних платежів за кожним з кредитних та інших зобов'язань упродовж двох місяців;
- 3) ухвалено постанову у виконавчому провадженні про відсутність у фізичної особи майна, на яке може бути звернено стягнення;
- 4) існують інші обставини, які підтверджують, що найближчим часом боржник не зможе виконати грошові зобов'язання чи здійснювати звичайні поточні платежі, тобто існує загроза неплатоспроможності.

Процедура банкрутства передбачає застосування певних судових процедур. Згідно з новими вимогами Кодексу України з процедур банкрутства, щодо боржника - фізичної особи застосовуються такі судові процедури, як реструктуризація боргів боржника та погашення боргів боржника, а стосовно боржника - юридичної особи – розпорядження майном боржника; санація боржника; ліквідація банкрута. Зауважимо, що згідно з Кодексом, мирова угода тепер не відноситься до складу судових процедур, як це було передбачено в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [2].

На нашу думку, прийняття і введення в дію Кодексу України з процедур банкрутства є важливим прогресивним кроком на шляху вдосконалення законодавства у цій сфері. По-перше, це посприяло усуненню розбіжностей, що існували в нормативно-правових актах, що регулювали різні питання, пов'язані з банкрутством, а також скасуванню ряду норм, які сприяли зловживанням на різних етапах процедури банкрутства. По-друге, позитивними сторонами Кодексу є те, що спростились процедура ініціювання банкрутства; надалися ширші права кредиторам і комітету кредиторів; удосконалилась процедура продажу майна; збільшилась відповідальність посадових осіб неплатоспроможного підприємства; скоротилась тривалість процедури банкрутства.

#### Список використаних джерел:

1. Про банкрутство : Закон України від 14 травня 1992 р. № 2344–12.URL:



<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення 1.10. 2019).

2. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30 червня 1999 р. № 784–14. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19920514> (дата звернення 1.10.2019).

3. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № № 2597-VIII: станом на 21.10.2019 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 23.10.2019).

4. Литвин З. Б. Економічна експертиза як функція попередження економічних злочинів. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. № 6 (12). 2017. С.118-122.

**Ляшко Д.Ю.**

кандидат економічних наук, доцент,  
Дніпровський національний університет  
залізничного транспорту імені академіка  
В. Лазаряна, м. Дніпро, Україна

## **ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КОГНІТИВНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАСАД УПРАВЛІННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЮ СИТЕМОЮ**

Стрімкий розвиток комп'ютерної техніки та інформаційних технологій призводить до того, що матеріальне виробництво відходить на другорядні позиції і на перший план виходить створення інформаційних продуктів та нових знань. Все це призводить до виникнення перманентного інноваційного процесу в сучасних економічних відносинах, що є передумовою виникнення когнітивно-інформаційних засад управління в системах, якими користується менеджмент суб'єктів господарювання, незалежно від форм власності та видів діяльності.

Значне прискорення процесів обміну інформації та ускладнення аналізу господарських процесів призводить до гострої потреби у застосуванні когнітивно-інформаційних засад управління обліково-аналітичною системою суб'єкта господарської діяльності в сучасних умовах, що вказує на актуальність цього напрямку дослідження.

Когнітивні технології є об'єктом дослідження в наукових роботах Д. Андріссена, Д. Гріна, Т. Девенпорта, Д. Міллера, У. Нассера, І. Нонака, А. Ньюела, М. Полані, Л. Прусака, Г. Саймона, Д. Світса, Х. Такеучі, Н. Хомські, однак питання когнітивно-інформаційних засад управління є недостатньо дослідженим.

Таким чином, дослідження когнітивно-інформаційних засад управління обліково-аналітичною системою є одним і напрямків який створить у майбутньому додаткові можливості ефективного функціонування суб'єктів господарювання, незалежно від форм власності та видів діяльності.

Ефективність когнітивно-інформаційних засад управління базується на використанні когнітивно-інформаційного моделювання в умовах слабо структурованих задач при змінних умовах, що є доволі частим явищем при управлінні обліково-аналітичними системами в сучасних ринкових умовах. В процесі управління обліково-аналітичною системою, на когнітивно-інформаційних засадах, здійснюється створення нових знань, які використовуються менеджментом для прийняття управлінських рішень, що призводять до підвищення ефективності господарської діяльності та посилення конкурентоспроможності економічних суб'єктів [4].

Когнітивно-інформаційні засади управління – це засади управління знаннями у організаційно-інституційному змісті, який формується в межах обліково-аналітичної системи економічної організації.